

УКРАЇНСЬКИЙ СЕЛЯНИН

№3

Квітень 1946р.

Видає українська спілка селян-емігрантів

УКРАЇНСЬКИЙ СЕЛЯНИН

Ч. 3

ТРАВЕНЬ

1946

З М І С Т

1.	Н.Кибалюк: Воскресення.....	ст. 2-3
2.	До українських селян емігрантів.....	ст. 3-4
3.	Н.Кибалюк: Життя міщух, а серцем селянина.....	ст. 4
4.	Івс: 7 квітня 1917 року.....	ст. 5-6
5.	Л.І: 29 квітня 1918 року.....	ст. 6
6.	Ю.Т: На поклад вижди, струнко стань!.....	ст. 7
7.	І Коновченко: Дух демократії.....	ст. 8-9
8.	Др. С-ко: Петро Конашевич-Сагайдачний.....	ст. 9-II
9.	В.П: 3 життя гірського селянина Моравії.....	ст. II-13
10.	Агроном С: Селянин та агроном.....	ст. 14
11.	Н.С: Земельна реформа в Латвії й Естонії.....	ст. 14-15
12.	П.Т: Дещо про молочарство.....	ст. 15-16
13.	Н.С: Обстеження й вибір місця під ставки.....	ст. 16-19
14.	Б.І: Чи може рости ліс на півдні України.....	ст. 19-20
15.	З.Д: Виконання завдань спілки.....	ст. 21

ВСІ ПРАВА ЗАСТЕРЕЖЕНІ
ВИХОДИТЬ НА ПРАВАХ РУКОПИСУ

В О С К Р Е С Е Н Н Я .

Серед великих християнських свят, свято Воскресення Христового є, сказати б, основним, центральним, найбільш урочистим, історично-реальним і в той же час глибоко-символічним, найбільш трагічним в своєму історичному обоснуванні і найбільш радісним по своєму значінню.

А його значіння, це – перемога життя над смертю, правди над неправдою, світла над темінню, радості над смутком, добра над злом, віри над невірою, надії над зневірою, духа над матерією, ідеалістично-релігійного світогляду над буденно-практичним і матеріалістичним. І тому все, що живе розумним, вищим духовим життям, все правдиве, ясне, радісне, добре, віруюче, все в цей день святкує празник і торжество всіх торжеств. І тому в Україні, в цій сонячній країні від природи шляхетного й лицарського люду, що з-посеред себе воздвигнув такі дві постаті, як Григорія Сковороду й Тараса Шевченка, натхненного апостола правди і геніяльного поета правди, тому то в Україні це свято завжди було серед всіх інших свят винятковим і єдиним.

Свято Різдва Христового, теж одно з найбільших християнських свят, має інший характер, сказати б, релігійно-романтичний, особливо в наших фольклорних барвах. З народженням Христа прийшла у світ нова Божественна Правда, її майбутнє ще покрито завісою невідомого, тайною. Тієї Правди не хочуть слухати й бачити. Нечестивий і несправедливий світ через сильних світа цього, сильних земною владою, хотів би знищити її при самому її народженні. Про ту Правду віщували пророки. Ті, що одразу пізнали в Христі Месію, жахалися трагічного майбутнього, що чекало Носія навищої Любови. Сам Христос, що мав два ества, дві природи – божеську й людську, тією людською природою жахається наближення страждань і в Гетсиманському Садку каже до апостола Петра: "сумна душа моя аж до смерти," а потім лагає: "Отче мій, коли можна, нехай мене чаша ця /доля ця, терпіння/. Але тут же перемагає в ньому розуміння того, для чого поклікала його Вища Божественна Воля і Він додає: "Однак же нехай буде не так, як Я хочу, а як хочеш Ти". Після цієї молитви Юда своїм зрадливим поцілунком, як умовленим знаком, віддає Христа в руки ворогів на страждання.

Для чого ж Божественна Воля вибрала для Христа саме такі жахливі людські муки?

Передусім для того, щоб вони були зрозумілі людині, щоб людина реально відчувала ту найвищу для людської природи Христа ціну викупу, яку він, як Спаситель, заплатив за визволення людини, за її спасіння.

А потім для того, щоб людина ніколи не забувала значіння страждань, як найвищої ціни за найвищі досягнення; щоб навчилася розуміти, що страждання мають таку колосальну духову силу, що навіть, коли вони спричиняють смерть фізичної істоти, їх джова вартість живе, як реальна діюча сила в інших і, помножуючись в тих інших істотах, конденсуючись в них, стає непереможною, більше того, сама перемагає чи дає духові данні для перемоги тієї думки чи ідеї, в якій концентрується.

Силою цієї надзвичайної джової вартості невимовних фізичних мук Христа, Він перемагає силу смерті і воскресє!

Так через страждання прийшов до воскресення Христос, через страждання приходить до оновлення своїх сил людина, через страждання приходить до зміцнення, зконденсування своїх сил народ, через страждання

ж доходить останній до відродження, національного воскресення. Страждання Полуботка й Кальнишевського, Шевченка й Косицьки, Липківського й Чехівського страждання на Соловках і в Березі, страждання і кров Базару й Крут, Петлюри й Коновальця, то не є собі випадки, якідесь губляться, розпорошуються в інших подіях, припадають порохом історії і зникають безслідно. То є цемент, без якого наша тяжка історія розпалась би на неповязані фрагменти, перестала б бути цілістю й сама собою, то є та духовна сила, що в'яже нас з Ігорем і Святославом, Хмельницьким і Мазепою, з запорожцями, гайдамаками й січовими стрільцями, та сила, яка зростає на наших очах в таку духову потугу, яку вже знає цілий світ, яка вже стала непереможною і яка незабаром переможе сама.

Чим темніша ніч, тим яскравіші зорі, чим тяжчі страждання, тим ближче воскресення, вічною правдою, вічною силою і вічним прообразом якого є Христос.

Н. КИВАЛК.

ДО УКРАЇНСЬКИХ СЕЛЯН - ЕМІГРАНТІВ.

Селяни на Україні - це верства суспільства найбільш численна, найбільш працездатна, але - нажалі - чи не найбільш неорганізована.

І якщо українське селянство терпіло невимовне лихо, якщо селянством крутив і повертав на всі боки кожен, хто тільки хотів, якщо загинули мільйони кращого селянства на Україні і гине ще й тепер, - то це все є наслідком нашої неорганізованості, відсутності єдності, байдужості до загальної справи, це все те, що "моя хата з краю - я нічого не знаю".

І ось тепер, опинившись на еміграції, ми хоч тут повинні взятись за розум.

Повинні зєднатись в одно ціле та з одною думкою нерозривно прагнути до єдиної мети.

Щоб захистити право людини, щоб з нами рахувались, щоб до нашого голосу прислухались, щоб увесь світ зрозумів нас і відчув наше горе, - ми мусимо якнайтісніше об'єднатися, а об'єднавшись - захищати права свої.

Хто не ворог для себе, хто доброзичить своєму краю і народові, хто не хоче бути відірваним і затоптаним в чужому натовпі, той мусить об'єднатись, мусить думати-підкуватись за долю усіх нас, мусить думати про те, як допомогти в роботі нашого об'єднання.

Часто буває, що наш селянин, спотворений останніми матеріалістичними настановами, - ставить запитання: а що це мені дасть?

Ось це і є великою хибкою в нашій роботі і в наших стосунках

Треба рішуче це засудити та, як непотрібне і зле, відкинути геть.

Користь від організації нашої єдності не можна помацати руками; іноді зразу і не побачити цієї користі, більше того - на ділянці цієї роботи ми будемо зустрічати і насмішки, і заперечення і гавіть вороже ставлення.

Але, не зважаючи нінащо, треба твердо і рішуче йти до своєї мети і цим боронити нашу правду.

І - якщо ворог на нашу рішучу єдність, упертість в роботі, ворог перестане відкрито нападати на нас, але не перестане все ж таки шкодити, але для цього ми мусимо бути завжди готові.

7 КВІТНЯ 1917 РОКУ.

В історії визвольних змагань України день 7 квітня 1917 року вдихнув життя в завмерлий національний організм, задушений і століттями гноблений московським загарбником, започаткував творення української держави й боротьбу за її незалежність.

В березні 1917 року вибухла революція в Росії, а 7.IV.1917 року українське організоване громадянство Києва створило з представників громадських і партійних організацій керівний орган в обороні інтересів українського народу УКРАЇНСЬКУ ЦЕНТРАЛЬНУ РАДУ. Головою Центральної Ради був обраний видатний громадський діяч, заслужений професор М.Грушевський.

Звістки про події в Києві, про створення Центральної Ради блискучо облетіли Україну, викликали всюди великий запал і незабаром з усіх усюд України починають надходити депутації до Центральної Ради, як до українського Уряду. Це склонило Центральну Раду до створення центрального органу, що мав би право говорити й діяти від імені України не лише морально, а й правно /юридично/.

Для здійснення цього 19.IV.1917 року був скликаний Перший Всеукраїнський Конгрес, що накреслив основи національно-державного будівництва, визнавши Центральну Раду найвищою владою України.

Авторитет Центральної Ради зростав з кожним днем. Програма дій Центральної Ради поширювалась в політичній і економічній сфері.

Процес національно-державного будівництва розвивався швидкими темпами. 5.V.17 року відбувся Перший Український Військовий З'їзд, що займався, крім військових питань, політичними й економічними справами. Військовий З'їзд підтвердив постанови Конгресу і, визнавши Центральну Раду єдиним органом, правомочним вирішати всі українські справи, одобрив її діяльність.

Російське тимчасове правительство поставилося до Центральної Ради вороже і відмовлялось признати українських домагань автономії. Саме тоді, 10-15 червня 1917 року відбувався в Києві Перший Всеукраїнський Селянський З'їзд. З'їзд доповнив Центральну Раду своїми представниками й доручив їй негайно домогтися від російського правительства сповнення всіх українських вимог.

По закінченні Всеукраїнського Селянського З'їзду Сесія /4/ Центральної Ради постановила, всупереч спірному ставленню російського правительства, негайно приступити до закладання підвалин автономного ладу на Україні. В тім саме часі, 17.VI.17 року скликано II Всеукраїнський Військовий З'їзд, заборонений російським військовим міністром Керенським. II Військовий З'їзд рішуче обстоює домагання Центральної Ради та вибрав Раду військових депутатів, що в цілості увійшли в склад Центральної Ради.

Коли закінчилися наради Військового З'їзду, 23 червня 1917 року Центральна Рада видала I Універсал. Навівши всі домагання, відхилені російським правительством, Українська Центральна Рада в першому Універсалі оповістила: "Віднині самі будемо творити наше життя". Так Українська Центральна Рада, не зважаючи на опір російського правительства і спираючись на український народ, почала творити основи національно-державного будівництва.

I Універсал Центральної Ради прийнято по всій Україні з великим захопленням, як вияв волі українського народу до національно-державної окремішності.

Прийнявши на себе обов'язки верховної влади на Україні, Центральна Рада 28 липня 1917 року постановила реорганізуватися та утворити український кабінет міністрів під назвою Генерального Секретаріату. Так створився народоправний орган верховної влади на Україні **УКРАЇНСЬКИЙ ПАРЛЯМЕНТ - ЦЕНТРАЛЬНА РАДА** з виконавчим органом Генеральним Секретаріатом.

Започаткувавши своє існування 7.IV.17 року, Українська Центральна Рада очолювала визвольну боротьбу України в роки визвольних змагань, доки воління і прагнення українського народу не були знову придушені сильним і нахабним заграбником.

Івс.

29 КВІТНЯ 1918 РОКУ.

Дня 29 квітня 1918 року німецька окупаційна влада на Україні силою зброї розігнала засідання Української Центральної Ради, арештувала її міністрів і своїм брутальним втручанням у внутрішні справи України розв'язала існування Української Центральної Ради.

На другий день, 29 квітня 1918 року 3^т ізд союзу українських хліборобів, що відбувався тоді в Києві, проголосив нащадка давнього гетьманського роду генерала Мавла Скоропадського гетьманом усієї України.

Того ж дня, 29 квітня 1918 року відбулась і друга, не менш знаменна подія: Чорноморська Фльота підняла українські прапори.

Гетьман П. Скоропадський, ставши у керма Української Держави, за 8 місяців свого правління в умовах німецької окупації значно окріпив міжнародні зв'язки України. Але запроваджена ним господарська розбудова України натрапила на спротив революційних кіл українського народу і повстання 14.XI.1918 року закінчилось переходом влади до Директорії.

На еміграції гетьман П. Скоропадський очолив "Союз Хліборобів - Державників", що обстоює відбудову Української Гетьманської Держави, а в роки останньої війни гетьман багато працював для захисту українських робітників і взагалі української еміграції від утисків з боку гітлеровської влади.

26 квітня 1945 року гетьман П. Скоропадський трагічно загинув від поранення підчас повітряного налету на Плятлінг /Баварія/. Тіло небіжчика поховано на кладбищі м. Меттена. В річницю смерті гетьмана П. Скоропадського його пам'ять підмічають часописи української еміграції в Європі і за океаном.

Д.І.

Ю.Б.

Ж Ж Ж

- На поклад вийди ! Струнко стань ! -
Приймає фльота рапорт.
Напнулись. Крикнув капітан:
- Підняти вгору прапор ! -

Рвонулися у ранню синь
На кораблях бандери,
У чорноморську далечинь
Мов крила, розпростерлись.

Струснулись крейсери
Проїшли дредновти, торпедовці,
Гармати жерла піднесли,
Мов кли, залізні, вовчі.

Прорвала сальва небеса,
Кругом заграло море,
Зірвався вал, устав,
Досяг по обрії неозорний.

А там заграв, заклекотів,
Поплив, немов нестямний,
Ніс моря звільненого спів
Далекими світами.

Там, де морська глибінь
Сховала велич слаги,
Сьогодні вгору піднялись
Бандери золотаві.

Яка краса! Велична мить!
Нікому вже не служим.
У небо сальвами гримить
Народу голос дужий.

-:-:-:-:-
:-:-:-

ДУХ ДЕМОКРАТІЇ.

Жан Жак Руссо, знаменитий французький політичний мислитель 18 віку, писав, що демократія – це найкращий режим не так для людей, як для янголів. Цими словами він висловив думку, що для демократичного ладу треба інших, ліпших характерів, ніж можуть бути під режимами абсолютними, деспотичними, тиранськими.

Справді, що відрізняє демократичну людину – вільного громадянина від "підданого", слуги й холопа єдиновладного монарха? Насамперед демократична людина має свою громадську й особисту гідність, котру обороняє за всяких обставин, не жалючи ні свого майна, ні життя.

Поняття вільного громадянина – це витвір західноєвропейської культури. Східний світ цього не знав. Грецька "елетерія", римська "лібертас" – це слова для означення свободи, вольности. Ці слова були чужі для підданих, рабів східних деспотів. Цікаво, що царська Московщина так і не дійшла до пошани людської гідности підданих володаря "всея Росії". Цар Павло I сказав одного разу: "У мене той тільки і вельможа, на кого Я дивлюся, і лише до того часу, доки Я на нього дивлюся".

Значить, людина сама по собі цінни не має, все залежить від волі /чи примхи/ монарха – деспота.

Європейська демократія в своєму розвитку має вже тисячелітню давність. Головна її прикмета – це дух терпимости, толеранції. Був час, коли люди різних християнських релігій не шанували чужої віри, вважали, що члена іншої церкви треба силою повернути на свою віру. Люті, криваві війни за "кращу віру" пустошили цілу Європу. Але по-малу, з розвитком культури люди прийшли до думки, що "силування до раю" до добра не доводить. Так пришло до релігійної толеранції, насамперед в Сполучених Штатах Америки, а пізніше і в європейських країнах. "Кожний спасє свою душу на свій лад", – казав пруський король Фридрих II.

Демократія вимагає від людей і політичної толеранції. Справжній демократ уміє гідно обороняти свої погляди на громадські справи, але він ставиться терпимо до чужих переконань. Демократ визнає рішення більшости, хоч би те рішення було йому дуже неприємне. Словом, демократія визнає вільне обговорення громадських справ /дискусію/ і не боїться критики та опозиції. Демократичні права не падають з неба. Ці права треба обороняти щодня і на кожному кроці: проти незаконної поведінки інших громадян, проти зловживаць державних службовців, проти безправних вчинків уряду. Там, де проти незаконних діл виступають широкі маси громадянства, диктатура і сваволя не може легко запанувати. Але біда тому народові, в якому переважають безхребетні "гнучкошійники": ці "покірні телята" присмоктуються до кожного режиму, аби їм було добре.

Боротьба за демократію йшла в деяких країнах протягом століть. Наприклад, в Англії на початку тільки шляхта та заможні міщани мали голос у державних справах, могли вибирати своїх послів у парламент. Але згодом ці права були розширені на всіх громадян. Цих прав їм ніхто не дарував, громадяни мусили самі вибороти ці права. Заінтересовані люди збиралися на віча, вимагали для себе політичного права, оборонці загального права писали в газетах, говорили в парламенті промови, посиляли петиції /домогання/ до уряду, словом, діяли, протестували, домогалися і досягали того, що хотіли. Там же, де люди

"тихомірні" ї терплячі може загізнитися всяке зло. Про таких, що байдужими очима дивляться на несправедливість, кривду та безправства ї мовчать, Т. Шевченко писав:

"А ми дивилися ї мовчали
Та мовчки чухали чуби...
Німії, подлії раби!"

Отже, памятаймо: демократія — це активність, це оборона свободи людських та громадських прав при всіх обставинах та на всякім місці. Демократію і рабський дух не можна сполучити. Щоб була демократія, то треба, щоб дух вільності і чуття власної гідності розвинулись і запанували в громадянстві.

І. КОНОВЧЕНКО.

БР С-КО.

ПЕТРО КОНАШЕВИЧ — САГАЙДАЧНИЙ.

/ 324 — ж річчя з дня омерти /.

20 квітня 1622 року помер в Києві гетьман війська запорозького Петро Конашевич-Сагайдачний, в наслідок тяжкого поранення, що одержав в Хотинській битві 1621 року. Епіграфічні данні про цього гетьмана наша історія має дуже бідні. Дослідниками української історії ще ї досі не встановлено його року народження. Відомо тільки те, що він походив із одного з сіл в околицях Самбору. Десь в роках 80-90 16 от він ходив до Острозької школи, а в роках 1592-1600 Сагайдачний служив у київського судді Івана Акасака. Але в наслідок взаємних непорозумінь, він залишив працю у судді і пішов до козаків у Запорозьку Січ.

Пrawdopodobно, що на Запоріжжя Петро Конашевич прибув 1600 року. Козаки на Запоріжжі дали йому прізвище Сагайдачного. Слід звернути увагу на той стан, що існував на Запоріжжі. Україна була під гнетом Польщі. А після Солоницького розгрому Лободи і Наливайка, козащина була майже цілком скапітулювала. Але в міру зросту завоєвницької політики, польський уряд все більш починав втягувати козаків у свої військові походи, а це в свою чергу скріплювало силу козаків. Так приміром, 1601 року на польській стороні приїмало участь у Ливонській війні 4.000 козаків, а вже в 1604-5 р.р. у війні з Москвою приїмало участь понад 10.000, і в 1609-1612 р.р. в польсько-московській війні на омолодському напрямку вже було понад 30.000 козаків.

Але такий стан тривав недовго. По закінченню війни з Москвою, Польща намагається приборкати козацький рух на Україні, тому, що козаки ї дали "овосволили". Окрім допомоги військовою силою Польщі, козаки також приносили ї велику шкоду тим, що робили постійні напади на турецькі володіння, зокрема на кримських татар. 1606 року козаки здобувають Варну, через два роки попадають на Перекоп під проводом Михайла Наймановича. Восени 1609 року козаки нападають на наддунайські володіння Туреччини, а вже в 1616 році під проводом Петра Сагайдачного козаки здобувають турецьке місто Кафу. В лівонській і московській війнах Сагайдачний приїмав участь бувши полковником, і лише був тимчасово гетьманом. в 1613 році, про що говорить в кур-

ському літописі за 1613 р.

До 1616 року Сагайдачний не мав великого впливу серед козацтва. Ставши гетьманом війська запорозького від 1616 року по 1617 р. Сагайдачний здобув ає невольничий базар м. Кафи. Це не був просто напад з метою грабунку турків, а це була планова атака на магометанство, щоб визволити невольників-християнських бранців. Поляки не доцінювали цього вищого ідеїного чиннику козаччини, за це оцінили це належно в Західній Європі. Із архівних документів знайдених у Франції, стверджується, що Сагайдачний належав до заснованої восени 1617 року "Ліги християнської миліції". Ця "Ліга християнської миліції" ставила своїм завданням знищення Туреччини і відновлення Візантійської Християнської Імперії. Кандидатом на цесаря Візантії був князь де Невер, нащадок династії Палеологів /по лінії матері/. Через посланців цього князя було досягнуто договору із запорозькими козаками 1618 року. Згідно з цією умовою Сагайдачний зобов'язався виставити 60 тисяч козаків для боротьби з Туреччиною, а також підняти всіх християн грецького обряду проти турецького султана. Козаки присягнули іменем всього війська також вступити в лігу християнської миліції. Ліга християнської миліції придбала собі по-дібного союзника в особі Сагайдачного, котрий спалив велику силу сел і міст біля самого Царгороду. Це був відважний гетьман, сильний розумом, український патріот, що проводив високу ідею оборони християнства від турків, без огляду на польсько-турецький мир. Козаччина, очолена Сагайдачним, хоч і в короткому часі гетьманування - проявила самостійницько-національні змагання, котрі були суперечні інтересам Польщі. Мажчи на увазі інтереси України, 1617 року він змушений був підписати зобов'язання перед Польщею, що козаки не будуть робити нападів на сусідні держави. Але це було зроблене тільки на папері. Напади козаків не припинялися, навпаки, козаки навіть наслідилися напасти на Царгород, знищивши до 5 тисяч турків і захопили багато полонених.

Туреччина не могла зразу помститися Сагайдачному, тому що була зв'язана війною з Персами 1616-1620 р.р., а польський уряд не міг за це карати, тому що потребував допомоги козацького війська у війні з Москвою. Літом 1618 року Сагайдачний із козаками ходив на допомогу полякам у війні з Москвою. Москалі його трактують як чужоземця, литовського гетьмана. По закінченні війни з Москвою, Сагайдачний повернувся у Київ і проводив у життя свої далеко їдучі плани в відродженні України. В часі свого гетьманування Сагайдачний зробив велике діло, організувавши з Козаччини українське національне військо, і разом з усім військом запорозьким вписався до Київського Богоявленського Брацтва, відносячи православну єрархію, яка внаслідок переходу частини владик на унію, значно підупала. Таким заходом Сагайдачний спрямував українське козацтво служінню українській нації в її культурних і церковних справах.

В 1620 році зимою Сагайдачний запросив єрусалимського Патріарха Теофана, що тоді перебував в Москві. Теофан прибув на Україну і протягом зими і літа висвятив всю єрархію, почавши від Митрополита /Іова Борельського/ а скінчивши на всіх єпископах тих катедр, що були зайняті уніятами. Такими заходами, проведеними Сагайдачним - козацтву було надано виразний характер оборонців віри православної, надавши козацтву форму національного війська. І не диво, що в роках 1617-20 гетьманом стояв Бородавка, а числився Сагайдачний. Після Цепорського погрому, поляки при посередництві Патріарха Теофана намовили козаків на війну з Туреччиною.шло про затвердження нової єрархії. На пораді Іс. VI 1621 року, в Сухій Діброві вирішили посла-

ти послів /куди входив і Сагайдачний/ до польського Союму, щоб він ствердив домагання козаків. Але козаки не дочекалися вдоволення вимог і вирушили під Хотин під проводом гетьмана Бородавки.

У вересні 1621 року Сагайдачний прибув під Хотин, де й був обраний гетьманом замість Бородавки. На всю Європу пошалося козацьке військо у бою з Турками під Хотином 1621 року. Помилково приписують перемогу в Хотинському бою полякам. В дійсності всі наступи турків були направлені на козаків і українське військо на своїх плечах несло тягар оборони. Українські козаки стояли окремим табором в сусідстві з польським, збудувавши собі сильні укріплення. Весь шпир і злоба турків зверталася на козацькі окопи. Але козаки були майстрами в будові укріплень і турки ніяк не могли їх здобути. За те козаки відплачували туркам безнастанними наступами. Особливо безстрашні нічні напади провадили козаки. Вони вдиралися до середини турецьких укріплень, підпалювали їх шатра і забирали дорогоцінну здобич. Козаки під проводом Сагайдачного здобули велику перемогу в Хотинському бою. Але Хотинські бої нічого крім слави не дали козакам; положення їх під владою Польщі не тільки не поправилось, але ще погіршилось. Польща обіцянок не виконала. Сагайдачний так і не дочекався сповнення Польщею обіцянок і помер 20.IV 1622 року в Києві в наслідок поранень, які одержав в Хотинському бою. Сагайдачний заклав міцні основи до збудовання гетманської держави Богдана Хмельницького, котрий повернув зброю проти ворогів України за права української нації.

-:---:-:---:-:---:-:---:-:---:-

З ЖИТТЯ ГІРСЬКОГО СЕЛА НА МОРАВІЇ.

/Персональні вражіння/.

Мені доводилось перебувати в одному моравському гірському селі, куди влітку втікав з закурених димом фабричних міст для відпочинку.

Був там аж три літа: два, — коли була чехословацька республіка, одне, коли село по німецькій окупації дісталось до Судет, себто до Німеччини. Отже мав час, щоб спостерігати це чуже життя.

Село маленьке й, як кажуть чехи, "западаков", глухий закуток. Рід залізничної станції далеко, аж 10 км., що при густій залізничній мережі ЧСР рідко зустрічається. Найближча пошта 6 км. і то лісами під гору. Пошту довозять кіньми. До найближчого містечка 8 кілометрів, щоправда, як і до пошти теж мурованим шляхом, по шосе, але з гори на гору, з верха на верх.

Саме село в горах на висоті 600 метрів над рівнем моря. Поля й сіножаті внизу, в долині. Збоку села в 1-1 1/2 кілометрах височиться гора на 900 метрів все вкрита лісом, місцями поваленим буревієм. Хмарин часом чіпають за ту гору, йдоуть долиною понад селом, і село тоді видається островцем над білим морем непроглядного туману.

В долині на віддалі 5 км. сусіднє село, якого й не видно, а за тою широкою долиною знову виростають гори, чим далі, то вищі. Там на самому крайнебі у ясні після дощу дні чи свіжі ранки чорніє в синязі "Прадід" — гора у 1600 метрів, кордон землі моравської, бо з другого боку, північно-західного, він вже зветься "Гросфатер".

Рядом з моравським селом, в якихось 2-х кілометрах знаходиться велике й заможне німецьке село. Це село на чеській території має свої

"німецьку" пошту, а з нашого сільця листоноша, до речі в спідниці, марширує аж за 6 км., але до чеської пошти.

Моравське гірське село малоземельне. Трохи орної землі, та та бідна, камениста, багато каменю. Навкруги самі ліси та гори. Ліси панські чи церковні. В селі також обмаль води. Криниці, тесані глибоко у каменю, влітку висихають, і по воду доводиться спускатися далеко в долину. Бог зна, чому там люде ті живуть? А живуть, та ще й добре.

З тої землі не виживеш, хоч ходять біля неї старано. Більшість селян мають по клаптику поля, тільки пара господарів володіє чималими, досконало обробленими угіддями. Бідніші, вірніші малоземельні господарі мають собі спільного мотора, що гонить і спільну молотарку, і тягне плуга та виконує й інші господарські роботи. Мотор і та "техніка" - власність ... /кого б ви думали?/ ... робітничого руханкового товариства, що об'єднує тих з селян, які мають мало поля, Чому та? "Беднота" - зветься робітничий; і розумієте далі.

Підемо до якоїсь хати: перше, що побачите у сінях, це вирівняну соломку. Тут підчас жнив солону дуже бережуть, щоб була рівна. У хаті сидить собі людина, переважно старшого віку, боса й плете з тої соломи довгу стрічку, плете руками, а ногою натягає, зачепивши її за великий палець, відхилений як у малп. Стрічку змотують у великі клубки й відносять на фабрику, ось у те сусіднє німецьке село. Фабрика фарбує солом'яні стрічки у різні кольори і повертає виробнику. А там, у його родині на дерев'яних формах з тих стрічок плетуться строкаті кошики і наші такі широкополі брилі, що діди на баштанах та дядьки носили влітку. Готові вироби здають знову на фабрику, де дістають зарплатню від штуки. А потім мандрують ті вироби у далекий світ, бо в Чехах їх не побачиш. До війни посилали їх, повірте, аж у Австралію та Африку на втіху муринам, що за ці строкаті вироби моравських селян платять дорогоцінною слоновою кістю, чи там красним пером, чи продуктами тропічного лісу, здобуваючи які, людина ризикує життям. Скільки на цій марудній праці моравського селянина заробітку? Фабрика ні має, залізничний працівник має, посередник у Лондоні має, корабельне товариство має. Та хто тільки не має, ну й селянин живе з цього.

У тому селі було колись ткали полотна та напівплітні напівпаперові матерії, з тої бавовни, що довозилась з Америки. У декого в хаті ще й досі залишився примітивний ткацький станок, на якому у зимові чи дощові дні ще стукає ногою жінка й кладе нитку повз нитку у добру штуку полотна чи іншої матерії, не гіршої, а то й кращої за фабричну, що виробляють в 40 кілометрах у місті Простейові механічними станками, які з скаженою силою жене електрика.

Завмерла ткацька штука, але близькість Простейова дала інший заробіток. Віддавна зберігається тут кравецька традиція, що 8-ма хата, то й кравець. Вони дістають на фабриці в Простейові замовлення та матерію, а дома шийть одяг по вказаному взірцю та розміру. Пошите йде знову на фабрику, а звідтам до Праги, Відня, а то й далі.

На цьому заробляє не сам робітник. Тут, на місці можна купити, звичайно по знайомству, пристойний плащ за 200 корон, а в Празі чи у Простейові за той же плащ треба заплатити 400, а то й дорожче. Кравецька праця не тяжка й дохідна, але мають її не всі. Решта селян шукають собі іншого заробітку.

Ще до раннього світанку виходять з села гурт за гуртом чоловіки й зникають у тумані долиною між лісистими горами. Проїшовши біля 4-х кілометрів, перед ними засвітять розтопленим шклом повітрянопробудні вікна гуті, що вже понад 100 років курить тут високим димарем. Робітники ніччю працюють над виготовленням скла, а перед світанком приходить оце зміна, що стане до остигаючої в печах білогопненої скляної маси й видмухує з неї всілякі речі, від примітивних до найскладніших. Довкола гутного заводу скупчилися хати тих найкваліфікованіших ро -

бітників, що виготовляють шкло, отже працюють ніччю й тих, що вирізають на шклі ті гарні малюнки, якими велаivilось чеське шкло. Ці робітники теж мають клантики власного поля, не поривають з сільським господарством, але разом з тим міцно тримаються заводської праці, передаючи свої знання, кваліфікацію майже по середньовічному з покоління в покоління.

Ті робітники, що ранком доходять з околиць сел, до полудня закінчують свою працю й повертаються додому, а по обіді стають до своєї сільсько-господарської праці. Як же тут бути без технічної допомоги, без співпраці з іншими селянами.

Тепер зрозуміємо, чому на селі є "Робітниче Руханкове Товариство", бо за тамтешніх умов трудно провести грань між робітником та селянином. Характерне одне, пито́ме лише людям з землі, з тої "гроуди", як кажуть чехи, - привязаність до тої землі, до свого місця, де людина народилась, де її коріння, до своєї вузької батьківщини й через неї до ширшої батьківщини - Держави.

Такі люди йдуть за заробітком на фабрику, але їх інтереси обходять те інтернаціональне, той міжнародний ринок збуту, що вбирає всі їх вироби, які продаються там ген у Австралії, а лише зважуючись з тим, щоб вижити на своїй землі. Хоч вони за ту частину грошей, що достануть з продажу їх виробів у Австралії чи-то за інші додаткові заробітки купують малярське борошно, але тим вони тримають у себе свою чеську землю.

Всі ці робітники-селяни, чи то селяне - робітники, ріжуть по живому теорії Маркса про те, що пролетарій не має батьківщини. Правда вони не пролетарій, бо мають "засоби виробництва, ось ту землю й тому "куркулі" або "протиреволюційний, протиностудовий елемент". Але вони не годні з тієї землі вижити й є на активніший елемент і то не тільки в селі. Миття часто руйнує доктрину й тут це маємо. Ще запит: чому ж вони зеднані не якимось економічним тілом, не партією, а руханковим товариством? Це є специфічне явище цього району, бо зеднані там люди мають світогляд, що не криється з партією, мають ріжноманітні професійні дорібки, отже гуртуються до яко найближчої їм, як робітникам і дрібним селянам, партійної програми, але не в партії. Не дивлячись на нову трудову нагрузку, це мале село зуміло впорядкуватись цивілізовано. Перший раз як запитали ми туди, а то було невдовзі після того, як ЧСР стала самостійною, то по хатах світилося нафтовими лампами, а коли ми хотіли якомсь пополюскатися в воді, то мусили зробити собі "калабаньку" на маленькому струмочку, що починався з маленького багнища, так 150 метрів нижче села. Другий, так по 10 роках існування ЧСР, то вже світила скрізь, навіть в стайнях електрика, що добігала зза багатьох кілометрів, а на потічку була купальня - бетоновий басейн для плавання, вже був проект проведення водопроводу до середини села і т.д. Відчувалася своя держава, яка регулювала законами частину прибутку, що мав дістатися селянинопі-робітникові.

Востання були й там, коли село дісталось до Німеччини, до Судет. Була то катастрофа, бо кордон відрізав ві Простеїова, від гуті, а з огляду на війну до Австралії стало даліше ніж до місяця, так що фабрика в сусідньому німецькому селі перестала працювати; але з своєї привязаности до землі село не піддалось: нивки опрацьовані так, що краще й тяжко, як на зарібок пішли люди до лісів на працю, використовуючи збільшену вимогу лісорозрібки; і лише в порядку примусу виїхала частина кваліфіковані, молоді до Німеччини. Село з бідю перебудувалось так, щоб все ж не залишити свого ґрунту, своєї землі.

Розмір замітки не дає можливости змальовати деталі цього своєрідного життя, але гадаємо, що те що ми переказалине буде нецікаво.

С Е Л Я Н И Н Т А А Г Р О Н О М

Як давно існує на землі сільське господарство, так давно ведуться в цьому досвіді, на основі якого виникла наука про природу та сільське господарство, виникло багато високих та середніх сільсько-господарських закладів, наукових, дослідницьких інституцій та лабораторій. Все це дало в поміч селянинові й сільському господарству велику кількість висококваліфікованих спеціалістів сільського господарства - агрономів.

Роль агронома - передати селянинові всі наукові досягнення й науковий досвід про сільське господарство, щоб праця селянина стала продуктивнішою, а його господарство організованішим, продуктивнішим. Тепер вже всі переконалися, що сільське господарство як також виробництво, потребує кваліфікованого, знавчого господаря.

Аби хто господарем не буде. А без агрономічної допомоги господарювати тепер не можна. Агрономічна наука - міжнародня наука. Агроном налюбий точці земної кулі залюбується агрономом. Сільський господар і агроном завжди і всьди знайдуть собі працю в сільському господарстві. Селянин і агроном пов'язані між собою загальною працею. Їх праця приносить суспільству найнеобхідніше - їжу для населення й сировину для промисловости, праця селянина й агронома заснутовує на поміч усієї суспільности. Та не халь, не всі розуміють це, або вірніше, не хочуть визнати цього. Для деякого селянина залюбується й тепер колп не смердом або хлопом, то щось нижчим за інші суспільні верстви. Такої думки про селянство ті паразитичні елементи суспільства, що живуть коштом праці селянина. Цій недооцінці ролі селянства ми повинні протиставити свою організованість, об'єднаність. Селянство співпрацює з агрономами і своєю інтелігенцією, підносить свій культурний і фактовий рівень, здобуває загальне визнання, а органісуючись, створюючи свої об'єднання, спілки, ще більше підносить своє значення в суспільному житті. Це в однаковій мірі стосується життя селянства і на еміграції. В організованості сила для добра загально.

Агроном С.

З Е М Е Л Ь Н А Р Е Ф О Р М А В Л А Т В І І Е С Т О Н І І

В попередньому числі все були подані деякі відомості про невдачу земельну реформу в Польді. В цій статті ми хочемо познайомити селянство з аграрною реформою в Латвії і Естонії. На великий жаль, в наших сучасних умовах ми не маємо належних друкованих матеріалів. Земельна реформа в Латвії і Естонії почалася ще в роки революційного піднесення, з великим впливом на цю справу нафліційних елементів. Тому, очевидно, при проведенні її в Латвії і Естонії виявили більшу державну дозрілість й рахувалися з голосами більш досвідчених й поміркованих громадян. Це видно і просто з самої реформи й побічно з того факту, що вони як і Фінні утримали свою державність. Спочатку устанавлено було передати землю в тимчасове користування, але в скорому часі всі забажали одержати землю тільки у власність. Виходячи з загальної державної доцільности, цебто можливості більш високої сільсько-господарської культури, більшої рентабельности, землю

поділено унікальні карлуватих господарств. В більшості розмір наділів був 10-12 г. на господарство. Пригородні господарства одержали один г., при селах 2г. і навіть в самих містах /як садиби/ були проведені наділи по 0,25 - 0,30 г. на двір. Очевидно, що при такому вирішенні справи бралася на увагу і цінність наділу і можливість в пригородних умовах запроваджувати тільки інтенсивне господарство з більшим залученням робочих рук. В залежності від характеру і якості землі були припущені господарства також розміром до 30 і більше г. Як правило землі наділено без права поділу менших господарств. Більші господарства можуть бути поділені між спадкоємцями/сини, дочки і ін./, але все це з таким розрахунком, щоб утворені наслідком цього нові господарства були не менші 10 - 12г. Спадкоємці, що не одержували землі, мають право на одержання їх законної частки компенсацією грошима чи іншим майном. Ті з господарів, що одержували землю, зверх того, що мали до реформи, повинні були викупити надбавку по встановленим твердим цінам терміном на 40 років. Багато селян охотили все ж одержану землю добровільно в перші роки, вважали вигіднішим для себе не платити відсотків її не мати з виплатою мороки. Землю наділялося в правом продажу, але продати дозволялося лише весь наділ, щоб не дробились господарства. В першу чергу землі наділялися учасники визвольних змагань, інваліди, а також ті що мали інвентар для господарства. Ті що не одержували з цієї категорії: - інваліди, берці за незалежність - одержували замість землі компенсації грошима, значна кількість робітників, що мали право на землю, одержали замість землі компенсації грошима.

Селянські землі не підлягали парцеляції зовсім її здійснювалися у володінні старих господарів незалежно від кількості землі яку вони посідали. Під парцеляцію пішли лише землі баронів і поміщиків, але кожному залишалася його фабрика чи якийсь інше підприємство і один маєток з усіма будовами, а коло нього ще 30г. землі. За землю, що пішла під парцеляцію в Латвії власникам не платили, в Естонії ж вони були оплачені по твердим цінам.

Для всіх операцій зв'язаних з виплатою, продажем, переходом у спадок і ін. державою встановлені були спеціальні суди комісії, банки і ін. Проведена реформа сприяла консолідованості громадянства, задовільного рівня матеріального добробуту і загального прогресу.

Н.С.

ДЕШО ПРО МОЛОЧАРСТВО

Як відомо в наших предків та й взагалі в українців у великій шанобі, завжди було і є сало.

Що стосується молока і молочних продуктів, то цьому виду харчів завжди приділялась остання увага. Тоді, коли молоко є один з найпоживніших, а в той же час й найдешевших харчів. Так за даними Кеніга при купівлі за одну марку м'яса набуваємо 500 позитивних одиниць, а у свіжому молоці 1725. Або по данім Цукца платили за 3.000 калорій у м'ясі середньої якості 2,72 марки, за 3.000 кал. у яловичині 2,16 марки, у голландському сирі за 1,54 марки, у маслі 0,91 марки і в молоці 0,90 марки. Отже виходить, що вартість теплової енергії молока набагато, бо молоко втричі дешевше за м'ясо. Якщо ми цих доводів не можемо заадресувати до наших предків, то для наступного і прийдешніх поколінь ці доводи є переконливим фактом. Молоко є продукт, що містить у собі всі поживні речовини,

конче потрібні для підтримування життя * нормального росту молодого організму, а також з'являється дуже важливим харчовим продуктом для дорослої людини.

Нам тепер стає зрозуміло чому американським воюючим надсилається молоко навіть з-за океану. Напевне вони давно зрозуміли його багу. Недооцінка значення молока виходила з того, що молочарська наука, як така прийшла на наші землі значно пізніше атсаме на початку XX ст., тоді як на Заході вона набула праз громадянства в 60-70pp. XIXст. Як відомо розвиток молочарства на Заході підніс на високій рівень загальний добробут таких країн як Голландія, Естляндія Німеччина а особливо Данія. У Німеччині молочарство стало одним з найважливіших галузей прибутку, підпоров її силон народного господарства. Це можна ствердити такими даними проф. Кірхнера за час перед першою світовою війною, коли річна продукція молока Німеччина становила 23 мільярди літрів, в загальній вартості 2,8 мільярдів марок, тим часом як продукція зита - досягає 1,44 мільярдів марок, а вібраної картоплі щри 1,29 мільярд марок. Розвиток молочарства має позитивний вплив на піднесення сільського господарства, як рільництва, скотарства, а також дає сировину для розвитку шкіряної й інших галузей промисловости. Щоб піднести молочарство на належну височінь потрібно мати відповідні кадри фахівців. Во не ходять про те щоб уміти добирати відповідні породи молочної худоби, уміти доглядати її, добирати відповідні по якості і кількості харчі, взагалі поліпшувати продуктивність молочної худоби всіма існуючими засобами, удосконалити їх. Молочарська наука не кінчається на тому, щоб зібрати лише найбільше молока /це є дуже важна річ/ але треба ще уміти переробити те молоко в найліпший спосіб на молочні продукти.

Чи слідуює нам тут на чужих землях ставити такі питання як молочарство? Так. Слід. Ми не можемо угадати нашої долі на завтра. Але ми можемо не тільки угадати, а з певністю сказати, що знання по молочарству де б ми не були, куди б нас доля чи недоля закинула, людина з цим званням завжди знайде собі притулок і дасть в житті собі раду. До того робота по молочарству при теперішній його техніці не впадається за фізично тяжку, тому ця робота під спону дітятам і дівкам. Отже будучи на чужині, ми повинні використати всі можливості що до підготовки себе з галузі молочарства. На це справу треба дивитись не в того боку, що вона дасть нам сьогодні, але що вона дасть нам завтра, у майбутньому.

П.Т.

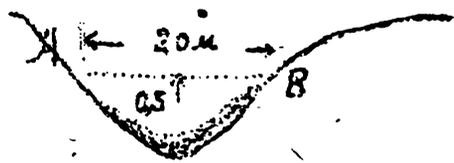
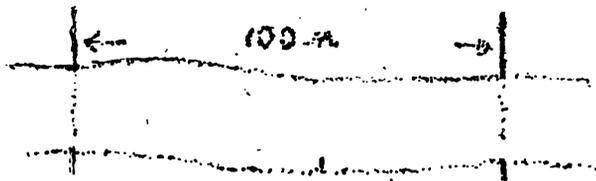
ОБСТЕЖЕННЯ Й ВИБІР МІСЦЯ ПІД СТАВКИ

Ставки утворюються : а/ збиранням ґрунтової води б/ запруженням проточної: снігової й дощової води в/ запруженням разом в проточній ґрунтової води, щот виходить на поверхню.

Утворення ставок завжди вимагає ретельного господарчого обґрунтування попередніх технічних вислідів й складання проекту й плану побудови. Побудова великих ставок і звичаючі в цим побудови великих і кошових гребель, вимагає складних і великих гідрологічних і гідрогеологічних топографічних й економічних вишуків, що часто забирають багато часу і витрат. Зрозуміло, що під ставки селянського типу, булоб недоцільно та й не під силу прозадити такі детальні вишуки, вартість яких перевищувалаб вартість самої побудови.

Для таких невеликих ставок можливо обмежитися лише обстеженнями меншого обсягу. Характер обережень й дальшого планування взагалі залежить від того за яким способом маємо на меті утворити ставок. Коли ідеться про утворення ставка збиранням лише ґрунтової води в мокрих місцях, то це досягається викопуванням котлована.

Далі шляхом попередніх спостережень за декілько років необхідно встановити звільни під час найбільшої повені чи зливи /з цього вузькому перекрої аз, чи сд/ проходило води. В даному разі необхідно крім своїх спостережень скористатися спостереженнями старих людей. Необхідно спочатку прослідкувати до якого місця вода підіймалася. Це дуже важливо знати, бо як правило будувачи потім гребль, необхідно також забезпечити після наповнення ставка вільний прохід найбільшої води обходним рівчаком чи водозливом через гребль, чи от орок греблі, щоб вона не пішла через верхні не зруйнувала гребль. В селянських умовах це можна зробити просто: під час великої зливи чи повені треба намітити на березі до якого місця підіймається вода /крім того розпитати старих людей чи не підіймалася вона колище вище і коли підіймалася то до якого місця, щоб потім ураховувати при розрахунках./ Далі поставте задовж берега там де балка має примірно однакову ширину й глибину на віддалі ста метрів дві тички. Приготовити якийсь поплавок /нпр. пляшку з піском, але так щоб вона не зовсім втонула, а було ще видно корок./ Відійти вище верхньої тички метрів за десять й вкнути її у воду, дотримувачи в руках годинника з секундами. Коли пляшка допливе до верхньої тички, замітити по годиннику скільки було секунд і йти далі аз поки пляшка не допливе /не порівняється/ до другої тички. Замітити скільки часу плила пляшка від одної до другої тички. Коли тепер поділити сто метрів на кількість секунд за які пляшка допливла від верхньої до другої тички, то будемо знати швидкість води. Приміром пляшка плила 127 сек., то $100/127 = 0,79$ метр/сек. Цебто 79/100 метра за 1 сек. Значчи швидкість води заміншається це обрахувати яким вона йшла перекроєм. Мал. 2

Перекроєм /лише січення/ зветься поперечна площа води якою вона йшла. Вона може бути примірно обрахована як площа трикутника до дорівнює $20 \cdot 0,5 = 5 \text{ мтр.}^2$ /Значчи швидкість і перекрій можемо знати скільки води проходить за одну секунду, а саме: $0,79 \cdot 5 = 3,95 \text{ м}^3/\text{сек.}$ Коли б ще знати скільки часу йшла вода таким перекроєм і з такою швидкістю, можна обрахувати скільки пройшло всього води. Пропустимо до під час зливи вода таким перекроєм йшла 30 хв. тобто 1800 сек. Тоді всього пройшло води $3,95 \cdot 1800 = 7110 \text{ м}^3$. Коли ще знати скільки води ставок може вмістити, то далі можна знати скільки треба води пропустити через отвір і за який час. А значчи це можна ще знати якої величини треба зробити отвір щоб вода не пішла через гребль й не зруйнувала її. Нпр. ставок може вмістити лише 5000 м^3 , тоді через отвір треба перепустити $7110 \text{ м}^3 - 5000 \text{ м}^3 = 2110 \text{ м}^3$. Коли його тримати з початку аз до кінця зливи й проходу води відкритим, а саме 30 хв. то до однієї секунди він повинен перепускати води $2110 \text{ м}^3 : 1800 = 1,25 \text{ м}^3/\text{сек.}$

Ми намітили лише схему обстежень. Уточнити їх можливо шляхом новторних вимірів швидкості води, більш ретельним виміром площі цього січення і більш точним підрахуванням часу за який вода проходить різними січеннями і ін. Вибравши місце під ставок також прослідкувати де на балці є більший спад. Побудова ставка в такому місці буде вигідніша бо можна його мати глибшим незалежно від великої площі землі міжко водосв. При виборі місця під ставки з гребль, ґрунтові дослідження геологічні є важливіші ніж при побудові копаних ставків. Треба вибрати не можливість так місце, де б підґрунтя дна і обочини не пропускало води. Такими підґрунтям є глинясті і суглинністі підґрунтя. Дослідження ці під селянські ставки можна провадити лише закладков пурфів. Та бувають випадки нпр. на півдні /Одещина, Херсонщина/ де підґрунтя в більшості є водопроникливе, потреба в там в ставках найбільша. Так

Котлован збирається по всій його периферії й з дна ґрунтова вода, наповнює його й тим самим утворює ставок. Такі ставки називаються копаними хоч і проста їх побудова, все ж і вона вимагає попередніх господарчих узгляднень і крім того відповідних місцевих умов. Щодо господарчих узгляднень то всіди відносяться такі: потреба значної кількості води для зрощення чи поливу садків і огорodів, потреба для плазавчої птиці, потреба десь в степу для водопов, мочення льому і т.і. Щодо місцевих умов, то утворення їх перш за все вимагає наявності низького місця - мокрощі пойми, долини чи балки - де вода доходить до поверхні і у всякім разі стоїть близько до неї. Найкраще це буває коло річної пойми де було б недоцільно для невеликого ставка робити велику греблю. Коли після уважного розсуду враховувчи свої господарчі потреби і місцеві можливості приходять до висновку, що утворення саме копаного ставка буде найдоцільнішим, то виникає за цим потреба вибрати найкраще для нього місце.

Вибір місця в більшості диктується тим, щоб ставок був би по можливості ближче і зручніше до використання. Технічні вимоги полягають в тому, щоб найліпше була забезпечена в ньому вода і щоб він не замулювався і взагалі не псувався. Що до забезпечення водного ставка водою, то вже поверхневий огляд місця доє вказує - куди де буде ліпше, бо там де вода дліще до поверхні й там де її більше на це вказує колір і характер рослинності. На більш мокрих місцях рослинність в суху частину року буває свіжіша і зеленіша, а то ще й по характеру болотяна. Крім поверхневого огляду, корисно для порівняння заложити ще так звані шурфи - ями по рівні води в них можна вирішити де місце краще. Дуже корисно, звичайно, копати ставок там де є вихід на поверхню ключів. Крім цих так званих гідрологічних вишуків важливо також урахувати й топографію місця. Під час весняної повені та при зливах, всім перерізом балки йде вода. Вода несе по дну багато розмитого ґрунту - піску, глини /твердий розход/ які проходячі через ставок, обовязково там буде осідати як у відстолянику /збільшується переріст потоку при тому ж розході - через що зменшується скількість води/. Наслідком цього ставок може бути цілком засипаний /заілений/. Отже щоб уникнути заілювання, треба його розмістити так, щоб він був збоку головної течії, за більш високим виступом берега балки, мимо якого вода проходила б збоку. Правда і в такому випадку вода заходячи до ставка знизу буде там робити повільний рух і відкладати опади, та з цим теж можливо можна боротися другими способами, про які будемо говорити в розділі про розбудову. По вже згаданім шурфам дуже важливо також визначити і характер ґрунту, що є важним як з боку коштовності роботи, так і заповнення водов ставка. Хоч в більшості поверхневі ґрунти на таких низинах однакові, все ж може статися, що в одному місці колись була глибока чинна, та з часом була занесена глиною, що є гірше і для стоку ґрунтової води і для роботи. Щодо ставків які утворюються запруженнєм води /однаково чи вона тільки снігова й дощова чи разом в ключевом/ й особливо коли ставок утворюється для використання енергії води - попереді вишуки дє складніші. Знов таки перш за все місце ставка намічається виходячи з господарських міркувань. Встановивши приблизно район його розположення далі уточняють його місце, керучися технічними міркуваннями. Найдоцільніше вибрати його місце на широкую му, але перед дувлким місцем балки де часто бувають найкрутіші береги. При такому розположенні ставок буде найбільший /зеркало/, а гребля найменша. При цьому звичайно треба мати на увазі, чи зручно в такому місці провадити роботу і чи є близько підходящий ґрунт для насипу /малянок 1/.

же, вибравши місце, свідомо йдуть на те, що значна частина води буде витрачена через фільтрацію. Та в часом її там дно залягає й витрата водичерез фільтрацію значно зменшується, особливо, коли вода несе розмиті глинясті ґрунти.

Д. С.

ЧИ МОЖЕ РОСТИ ЛІС НА ПІВДНІ УКРАЇНИ?

В південній степовій частині України де маються надзвичайно несприятливі ґрунтово-кліматичні умови, уроджайність сільсько-господарських культур буває дуже мінлива і залежить головним чином від сприятливих, або несприятливих років. Різні агрономічні міроприємства ці негативні явища зменшують, а особливо дає добрі наслідки смугне лісонасадження яке поліпшує мікрокліматичні умови, як це було досліджено в останні роки. Лісові смуги затримують сніг, зменшують силу вітрів та зменшують випаровування міжволосяних просторів, а там самим збільшують уроджайність с/г культур, особливо на прилісних прозорах.

Це підтверджується багато/річними досвідами та великим зібраним фактичним матеріалом різних наукових закладів, - чому смугне лісорозведення може піднести уроджайність с/г культур. Наукові відомості про вимоги та погані ріси насаджень у степу говорять за те, що причина цього в основному полягає в недостатці вологи і наявності п'якідливых солей у ґрунті. Так біля Грєба вказано, що приморський район це менш сприятливий, або зовсім несприятливий. Але в роботах останніх років є відомості про те, що смугне лісорозведення можливе і в більш несприятливих кліматичних умовах, але ці насадження мають довгочасні і пірні результати у південній частині сухого степу, бо в цьому районі надзвичайно розвинена мікрокомплексація ґрунтів та мікрорельєфу, яка впливає на ріси насаджень.

При обслідуванні рослу деревних насаджень були в'їзделані в'їзделано голубітисичани, що впливають на ріси насаджень: способи садіння, глибина за насадженнями, наявність п'якідливых солей у ґрунті на корнедослідній глибині, характер розташування корневої системи, ти пи чергування порід в смугах і ін. Всі ці зібрані матеріали, а також закладені досвіди смугного лісорозведення підтверджують, що в цих виглядочно несприятливих умовах ґрунтово - кліматичних умовах, таке лісорозведення може бути, але при першому підборі порід на відповідних ґрунтах, про яке буде сказано нище.

Кліматичні особливості цього району показують надзвичайно велике відхилення в окремі місяні й роки від середніх даних. Доді в літній час в степу випадать часто не рівномірно /середні річні від 317 мм. до 225мм./ і крім того у вигляді злив, при чому добова кількість опадів доходить іноді до 60мм. Дані температури повітря також доходяють до значних відхилень. Середня річна температура не висока +9,9 ступня. Максимальна температура припадає на місяць липень 36,5 ступня а мінімальна на лютій -32,3 ступня. Переходячи від даних температури до вітрів відмічаємо, що в цьому районі панують вітри протягом року північно - східні, а в осени та злітку переважають шіуденно-західні, при чому вітри бувають значної сили /середня місячна швидкість до 4м. на сек./, а бувають випадки коли швидкість вітру досягає 10-15м. на сек. і видувають весною посіви та викликають чорні бурі. Ці відомості показують, що тут не сприятливі кліматичні умови звагалі і зокрема для лісонасадження. Насадженням ~~квасців~~ поле захисних смуг у значній мірі можна послабити негативний вплив клімату, зокрема в дуже посушливі роки. В цьому районі можуть рости головним чином породи посухостійкі й солестійкі. Гідрологічні умови району також впливають на ріси насаджень позити вно в тих випадках коли на глибині 2-3м. є заховані ґрунти і корнева система дерев проникли гуди має більшу кількість корневих волосків ніж у вищих і нижих насаруваних ґрунту.

Але в цьому районі ґрунтові води досить глибоко і корінева система не може глибоко проникати з причин сильного засолення материнських порід і недостатньої зволоженості. Велику ефективність в рості полезахистних смуг дає їх зрошення артезіанськими водами, які прискорюють швидкість росту в декілька разів, але тільки в тому разі, коли ці води не є дуже засолені легко розчиняємими солями.

Ґрунтові умови мають величезний вплив на характер розвитку лісових насаджень. Через те, що мікрорельєф сильно розвинений і складається з незначних розмірами понижень і підвищень, а також через сухість клімату, тут є і більша комплексність ґрунтів, що можна бачити навіть по різному фарбуванню шару ґрунту на оранці. В цьому районі майже всі ґрунти солонцюваті, мають негативні фізичні властивості, які несприятливо впливають на ріст лісових насаджень.

В цьому районі до складу ґрунтового комплексу входять такі основні ґрунтові різності: 1/ каштанові ґрунти /слабо-середньо-сильно солонцюваті/, 2/ солонці, 3/ солоді, 4/ солончаки, 5/ лукові осолоділі ґрунти. По лісопридатності їх можна розподілити на три групи: 1/ Лісопридатні ґрунти для посухостійких і солестійких деревно-цигарникових порід - каштанові ґрунти, солоді і лукові ґрунти, 2/ менш лісопридатні ґрунти - солонці і 3/ зовсім не лісопридатні ґрунти коркові солонці і пухлі солончаки.

На зазначеному комплексі ґрунтів ростуть такі породи: 1/ на лукових солончаках і солодах добре ростуть: біла акація, гледичія, берест, ясень, тополя туркестанська, тополя пірамідальна, софора японська, лох, тамариск, айлант, шовковиця абрикоса; на каштанових ґрунтах задовільно ростуть: біла акація, гледичія, айлант, лох вузьколистий, тамариск, аморфа, жовта акація, золотиста смородина, абрикоса, смородина; 3/ на солонцях менш задовільно ростуть: біла акація, гледичія, айлант, лох, тамариск, аморфа, абрикоса, шовковиця.

Для прискорення росту полезахистних смуг на солонцях і дуже солонцюватих каштанових ґрунтах треба поліпшувати фізичні властивості ґрунтів, які в сильній мірі негативно впливають на ріст насаджень. Поліпшити фізичні властивості цих ґрунтів можна хімічним впливом на ґрунти /внесення гіпсу, черепашняка, сульфатамонія і інших добрив/, а особливо при зрошенні цих полів.

В заключення можна сказати, що незадовільний ріст насаджень у цих умовах залежать не тільки від головних умов - нестачі вологи і засоленості ґрунтів, а від неправильного підбору порід, від неправильного догляду за насадженнями, недоброякісності посадкового матеріалу, неправильного садіння і т.п. При додержанні всіх цих вказівок, тут можна утворити полезахисні смуги, які цілком можуть виправдати своє призначення.

ГІ.
/Юсєв/.

-:-:-:-:-
-:-:-:-
-:-:-:-

ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ СПІЛКИ.

Обласна Управа Українських Спілок Селян-Емігрантів широко розгорнула роботу серед членів спілки. Кількість членів неустанно зростає. "В єднанні сила!" — така основна засада спілки. Селянство на еміграції, гуртуючись в спілку поборює давню інертність селянських мас до громадського життя.

Досвід минулого повчав, що неорганізованість, неоднотайність народних мас у великій мірі спричинилась до поразок у визвольних змаганнях України в 1917-20 р.р. Національно-політичні, соціально-економічні моменти у визвольній боротьбі вимагають усвідомлення їх нерозривної єдності. Тільки в своїй суверенній, ні від когось незалежній Соборній Державі Український Народ зможе діяти повного визволення від пут національно-політичного і соціально-економічного рабства.

Потрапивши на вудку солодких обіцянок загарбника, українське селянство усвідомило тепер всю згубність своєї невідповідності й неорганізованого виступу в обороні інтересів українського народу.

Поруч із зростом об'єднання селянства в спілку, Обласна Управа приділяє не меншу увагу і національно-політичному вихованню своїх членів та фаховій освіті. Для селянства за пляном культу комісії в погодженні з Культурно-Освітньою Референтурою Табору прогортається читання лекцій ідейно-виховного значення та працюють фахові курси молочарства, городництва, пасішництва тощо. Ми свідомі, що "В науці — наша міць!".

Селянство, навчене досвідом посіяного ворогом розбрату клясовою диференціацією на куркулів і підкуркульників, середняків і бідняків, тепер боронить себе від нової загрози розбрату, що сіється ворогом в спробах внести незгоду між українцями православного і греко-католицького обрядів або "східняками" і "західняками".

Ми організовано оберігаємо себе, щоб не потрапити в наставлене перед нами павутиння згубної партійної і групової боротьби. Стаємо на власні ноги, міцніємо, виявленям чого є поява нашого селянського органу "Український Селянин". Передові демократичні кола української громадськості підтримали порадами і своєю участю вихід у світ селянської думки. Та знайшли і вороги журналу, що простягли до нього свої злодійські руки. Весь готовий до виходу наклад журналу № 2 таємничо викрадено в ніч на 21.ІІІ. 46. року. Цим ворог нас не застрашив, а тільки ствердив, що ми стоїмо на вірному шляху, і підсилив наше прагнення до спільноти. Селянський журнал, а може для декого "мужицький", таки вийшов і далі буде виходити. Селянство ще тісніше згромаджується в своїй спільці, підвищує свою національно-політичну свідомість і поглиблює свої фахові знання. При цьому вжиті заходи, що викрадення журналу більш не повторяться, а може й ворог його, рано чи пізно, буде викритий.

Охоплення спілкою селян, що живуть поза табором вимагає від Обласної Управи заснування окремих осередків в місцях окупчення членів Спілки і в місцях переселення до других або новостворених таборів. Культурно-Освітня й виховна робота вимагає ще більшої конкретизації пляну цієї роботи відповідно до умов кожної конкретної місцевості. Також не використані всі можливості набуття таких фахів, як тракториста, різних ремесел тощо.

А наявність значної частини селянської молоді, що й досі не охоплена працею в Спортовому Т-ві № "Пласту" потягує переведення окремої роботи, шляхом організації при спільці секції молоді. Працю з молоддю, що досі була поза увагою діяльності Спілки, треба так поставити, щоб досягнути ідейного і морального насаження її і включити цю молодь до активного громадського життя, в ряди організованої української молоді. Ще не все зроблено, але спілка прямує до виконання своїх завдань.